

Muži coby zdravotní sestry: v historii dominovali, dnes jsou raritou

Jen 2 % všeobecných sester v ČR tvoří muži

Zatímco Florence Nightingaleová či Virginie Hendersonová jsou ve světě ošetřovatelství známými osobnostmi, o mužích v rolích zdravotních sester se toho příliš neví. Přitom muži se do dějin ošetřovatelství významně zapsali již v jeho raném vývoji. Ačkoli dnes jsou oproti ženám v menšině, vždy tomu tak nebylo.

Od antického Řecka k Waltu Whitmanovi

Podíváme-li se hluboko do historie, zjistíme, že v roli ošetřovatelů v raných dobách dominovali zejména muži. Již ve starověkém Řecku byli muži pro tuto profesi školeni pod vedením antického lékaře Hippokrata. V Indii v roce 250 př. n. l. byla založena první formální škola ošetřovatelství jen pro muže. Pouze muži byli totiž považováni za dostatečně „čisté“ pro tuto práci. V Římské říši se zpočátku o nemocné starali muži a ženy společně, ale po vzniku vojenských nemocnic přešla péče o pacienty výhradně do mužské kompetence. „Zlatou érou“ mužů ošetřovatelů se stalo období Byzantské říše, kdy rostl počet nemocnic, a ošetřovatelství se stalo specializovaným povoláním, které vykonávaly převážně muži. Ve středověku dochází s rozvojem měst i k rozvoji nemocnic (špitálů). Vznikají rytířské řády a tzv. ošetřovatelská bratrstva, jejichž posláním je mj. i starost o nemocné. V devatenáctém století jako ošetřovatel působil i slavný americký básník Walt Whitman, který v době občanské války pečoval o tisíce raněných a nemocných.

Soumrak zdravotních bratrů

S počátkem šestnáctého století nastává hluboký úpadek ošetřovatelství. Správa nemocnic totiž přešla z rukou církve do rukou měst nebo státu. Nemocnice byly zanedbané, protože vrchnost do nich neinvestovala dostatek peněz. Mužů v ošetřovatelství postupně ubývalo. Podepsaly se na tom především radikální reformy průkopnice moderního ošetřovatelství Florence Nightingaleové v devatenáctém století, vznik ošetřovatelských škol určených pouze ženám, průmyslová revoluce či rušení mužských klášterů, odkud nejvíce mužů směřovalo právě do ošetřovatelství.¹ Zlepšení nastalo paradoxně v době, kdy se svět zmítal ve válce. Na bojová pole měly totiž ženy vstup zakázán, a počet mužů pečujících o zraněné tak začal opět stoupat. Ale už nikdy neměli muži v ošetřovatelské profesi takovou sílu a převahu, jako tomu bylo před reformami.

Dnešní muž v roli všeobecné sestry

Doby, kdy v ošetřovatelství převažovali muži nad ženami, se již pravděpodobně nevrátí. Ale jak ukazují dějiny, své oprávněné místo si v této oblasti našli. V současné době pracuje v českých zdravotnických zařízeních přibližně 1 858 mužů na pozici všeobecných sester. Obecně patří zdravotnictví mezi výrazně feminizované obory. Podle Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR₂ pracovalo v roce 2013 v rezortu zdravotnictví bez ohledu na zřizovatele celkem 250 233 zaměstnanců, mezi nimiž zcela převládaly ženy - tvořily celé 4/5 zaměstnanců. Mezi všeobecnými sestrami a porodními asistentkami, kterých bylo 83 129, tvořily ženy celých 97,8 %.²

„Nedostatek mužů - všeobecných sester - může být částečně výsledkem genderových rolí a stereotypů. I v Čechách panuje názor, že všeobecná sestra je ryze ženské povolání. Ve srovnání s mužem vnímá

společnost ženu jako více empatickou, s pečovatelskými sklony a vyšší mírou altruismu. Naopak mužům jsou přisuzovány vlastnosti jako bojovnost, agresivita apod. Je potřeba tyto nastavené předsudky odbourávat. Chtěli bychom mužům věnovat stejný prostor jako ženám, připomínat jejich roli v historii světového ošetrovatelství a celkově zatraktivnit sesterské povolání vykonávané muži, aby jich do oboru mířilo více,“ říká **Martina Šochmanová**, prezidentka České asociace sester (ČAS).

Nejen Česká republika se potýká s nedostatkem mužů, coby všeobecných sester. V roce 2007 jich mezi registrovanými sestrami po celém světě bylo pouze 10,7 %.³ Řešením nedostatku mužů v oboru se zabývá například i Kanada či USA. Kanadská vláda například otevřela nové ošetrovatelské programy, které mají za úkol přilákat do oboru více mužů. V USA zase vznikla organizace pro muže v ošetrovatelství, která má jejich práci dostávat do většího podvědomí veřejnosti a poukazovat na jejich význam. Nazývá se Americké shromáždění pro muže v ošetrovatelství (AAMN) a mimo jiné mužům nabízí vzdělávací stipendia, uděluje každoroční ceny jednotlivým pracovníkům, zdravotnickým školám a fakultám nebo zdravotnickým pracovištím.³

„Příčinou nedostatku mužů v našem oboru je podle mého názoru jednak nedostatečné finanční ohodnocení, psychická náročnost naší práce, velká zodpovědnost, přesčas a práce na směny, která člověku naruší přirozený biorytmus. Na druhou stranu jde mnohdy o fyzicky velmi náročné povolání, při němž je zapotřebí velká síla, např. při manipulaci s pacienty. Své uplatnění v oboru proto muži určitě naleznou. Navíc se dnes i rozšířily kompetence a činnosti, které mohou vykonávat. Práce všeobecné sestry již není pouze o ošetřování imobilního pacienta, ale jedná se o mnohem kvalifikovanější práci, mnohdy s moderní přístrojovou technikou. A v neposlední řadě je povolání všeobecné sestry posláním, jakkoli to může znít jako klišé. Faktem zůstává, že prozatím v českém zdravotnictví stále pracují lidé, které tato práce baví a naplňuje. Otázkou je, jak dlouho ještě,“ říká **Tomáš Komínek**, všeobecná sestra a předseda Přípravného výboru komory nelékařských zdravotnických pracovníků.

Věděli jste, že...

Termín zdravotní bratr oficiálně neexistuje, ale v hovorové češtině se vžil. Pro muže vykonávající profesi všeobecné sestry se v České republice užívá stejný termín, tj. všeobecná sestra a zákon umožňuje používat i pojem všeobecný ošetrovatel.

Zdroje:

1. <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/muz-v-profesi-sestra-463095>
2. Mašková, Eliška: Pracovníci ve zdravotnictví k 31. 12. 2013, ÚZIS 2014. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/pracovnici-ve-zdravotnictvi-31-12-2013>
3. <http://www.tribune.cz/clanek/17192-zdravotni-sestro-pane>
4. <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/3823/Bakalarska%20prace%20-Zelinka%20Patrik.pdf?sequence=1>
5. Pospíšil, Ctirad Václav: Teologie služby. Dostupné z: <http://brno.charita.cz/res/data/005/000747.pdf>

Česká asociace sester je největší odborná profesní organizace sester a jiných odborných pracovníků. Tato nepolitická, nezisková organizace s právní subjektivitou hájí pozici profese sester v českém zdravotnictví. Je otevřena pro všechny sestry a ostatní nelékaře působící v resortu zdravotnictví, sociální péče, školství a ve všech oblastech soukromého, nebo jiného podnikání bez ohledu na národnost, nebo náboženské vyznání s působností po celé České republice. Základním posláním České asociace sester je, aby profese nelékařů měla celospolečenské uznání, přijatelné pracovní podmínky i adekvátní finanční ohodnocení.

KONTAKT:

Kateřina Jíchov

email: katerina.jichova@allmedia4u.cz

M: +420 603 280 300